

1. Haggadah:

What does the wise [son] say? "What are these testimonies, statutes and judgments that the Lord our God commanded you?' (Deuteronomy 6:20)" And accordingly you will say to him, as per the laws of the Pesach sacrifice, "We may not eat an afikoman [a dessert or other foods eaten after the meal] after [we are finished eating] the Pesach sacrifice (Mishnah Pesachim 10:8)."

What does the evil [son] say? "What is this worship to you?' (Exodus 12:26)" 'To you' and not 'to him.' And since he excluded himself from the collective, he denied a principle [of the Jewish faith]. And accordingly, you will blunt his teeth and say to him, "For the sake of this, did the Lord do [this] for *me* in my going out of Egypt' (Exodus 13:8)." 'For me' and not 'for him.' If he had been there, he would not have been saved.

What does the innocent [son] say? "What is this?' (Exodus 13:14)" And you will say to him, "With the strength of [His] hand did the Lord take us out from Egypt, from the house of slaves' (Exodus 13:14)."

And [regarding] the one who doesn't know to ask, you will open [the conversation] for him. As it is stated (Exodus 13:8), "And you will speak to your son on that day saying, for the sake of this, did the Lord do [this] for me in my going out of Egypt."

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם. לכם – ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". לי ולא-לו. אלו היה שם, לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו "בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים".

ושאינו יודע לשאול – את פתח לו, שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

How Many Children? The Four sons from Tanakh to the Haggadah and Beyond
Miriam Gedwiser ~ Nissan 5780

חכם מה הוא אומר? מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם. ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח: אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן:

רשע מה הוא אומר? מה העבודה הזאת לכם. לכם – ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעקר. ואף אתה הקהה את שניו ואמור לו: "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". לי ולא-לו. אלו היה שם, לא היה נגאל:

תם מה הוא אומר? מה זאת? ואמרת אליו "בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים".

ושאינו יודע לשאול – את פתח לו, שנאמר, והגדת לבנך ביום ההוא לאמר, בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים.

2. שמות יב:כו-כז / Exodus 12:26-27

<p>And when your children ask you, 'What do you mean by this rite?' you shall say, 'It is the passover sacrifice to the LORD, because He passed over the houses of the Israelites in Egypt when He smote the Egyptians, but saved our houses.'" The people then bowed low in homage.</p>	<p>(כו) וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֲבֹדָה הַזֹּאת לָכֶם: (כז) וְאָמַרְתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לִיקּוֹק אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ:</p>
---	--

Context: Mitzvah of Korban Pesach

3. שמות יג:ח / Exodus 13:8

<p>And you shall explain to your son on that day, 'It is because of what the LORD did for me when I went free from Egypt.'</p>	<p>(ח) וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְקֹוֹק לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם:</p>
--	--

Context: Mitzvah of Matzah

4. שמות יג:יד-טז / Exodus 13:14-16

<p>And when, in time to come, your son asks you, saying, 'What does this mean?' you shall say to him, 'It was with a mighty hand that the LORD brought us out from Egypt, the house of bondage. When Pharaoh stubbornly refused to let us go, the LORD slew every first-born in the land of Egypt, the first-born of both man and beast.</p>	<p>(יד) וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת וְאָמַרְתָּ אֵלָיו בְּחֹזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְקֹוֹק מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: (טו) וַיְהִי כִּי הִקְשָׁה פַרְעֹה לְשַׁלַּחֵנוּ וַיַּהַרְג יְקֹוֹק כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּכֹר אָדָם וְעַד בְּכוֹר בְּהֵמָה עַל כֵּן אֲנִי זֹבֵחַ לַיְקֹוֹק</p>
---	---

<p>Therefore I sacrifice to the LORD every first male issue of the womb, but redeem every first-born among my sons.’</p> <p>“And so it shall be as a sign upon your hand and as a symbol on your forehead that with a mighty hand the LORD freed us from Egypt.”</p>	<p style="text-align: right;">כָּל פֶּטֶר רֶחֶם הַזְּכָרִים וְכָל בְּכוֹר בְּנֵי אִפְדָּה: (טז) וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְכֶם וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ כִּי בַחֲזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְקוֹק מִמִּצְרַיִם</p>
--	---

Context: Mitzvah of Bechor (sacrifice or redeem)

5. דברים ו:כ-כה / Deut. 6:20-26

<p>When, in time to come, your children ask you, “What mean the decrees, laws, and rules that the LORD our God has enjoined upon you?”</p> <p>you shall say to your children, “We were slaves to Pharaoh in Egypt and the LORD freed us from Egypt with a mighty hand.</p> <p>The LORD wrought before our eyes marvelous and destructive signs and portents in Egypt, against Pharaoh and all his household;</p> <p>and us He freed from there, that He might take us and give us the land that He had promised on oath to our fathers.</p> <p>Then the LORD commanded us to observe all these laws, to revere the LORD our God, for our lasting good and for our survival, as is now the case.</p> <p>It will be therefore to our merit before the LORD our God to observe faithfully this whole Instruction, as He has commanded us.”</p>	<p style="text-align: right;">כִּי־יִשְׁאַלְךָ בְנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֲתֶכֶם: וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ עֲבָדִים הָייִנוּ לַפְרֹעָה בְּמִצְרַיִם וַיּוֹצִיאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: וַיִּתֵּן ה' אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדוֹלִים וְרַעִים בְּמִצְרַיִם בַּפְרֹעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן הָבִיא אֵתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם: וַיְצַוֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת־ה' אֱלֹקֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ כִּהְיוֹם הַזֶּה: וְצִדְקָה תְהִי־לָנוּ כִּי־נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לְפָנֵי ה' אֱלֹקֵינוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ: (ס)</p>
---	---

Context: All the mitzvot

6. Mekhilta de-Rabbi Yishmael 13:14

(Exodus 13:14) "And it shall be if your son asks you tomorrow": "tomorrow" may indicate "in the present," and it may indicate "in time to come."
(Exodus 17:9) "Tomorrow I will stand on top of the hill" — in the present. (Joshua 22:24) "Tomorrow your children might say to our children" — in time to come. (It is written, Devarim 6:20) "If your son asks you tomorrow (i.e., in the time to come): What are the testimonies and the statutes, etc.": There are four sons: a wise son, a wicked son, a simple son, and one who does not know how to ask. What does the wise son say? "What are the testimonies and the statutes and the judgments that the L-rd our G-d commanded us?" — you, likewise, "open" to him in the halachoth of Pesach — "ein maftirin achar hapesach afikoman." What does the wicked son say? (Exodus 12:26) "What is this (Pesach) service to you?" "to you" and not to him. Because he disassociated himself from the congregation and denied the foundation (of the faith), you, likewise, blunt his teeth and tell him (Ibid. 13;8) "Because of this (the mitzvoth) the L-rd wrought for me when I went out of Egypt." For me and not for you. Had you been there, you would not have been redeemed. What does the simple son say? (Ibid. 14) "What is this?" And you shall tell him (Ibid.) "With might of hand did the L-rd take us out of Egypt from the house of bondage." And he who does not know how to ask, you open for him, as it is written (Ibid. 8) "And you shall tell your son on that day, etc." Variantly: "What are the testimonies and the statutes, etc.": R. Eliezer says: Whence is it derived that if there were a company of sages or

והיה כי ישאלך בנך מחר יש מחר עכשיו, ויש מחר לאחר זמן. מה זאת, הרי מחר לאחר זמן. מחר יהיה האות הזה, (שמות ח) הרי מחר עכשיו. מחר יאמרו בניכם לבנינו (יהושע כג) הרי מחר לאחר זמן. מה העדות החקים והמשפטים נמצאת אומר ארבעה בנים הם, אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול. חכם מה הוא אומר, מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אותנו, אף אתה פתח לו בהלכות הפסח אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן. רשע מה הוא אומר, מה העבודה הזאת לכם, לכם ולא לו. ולפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר, אף אתה הקהה את שניו ואמור לו – בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים (שמות יב). לי ולא לך אילו היית שם, לא היית נגאל. תם מה הוא אומר, מה זאת – ואמרת אליו בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים. ושאנו יודע לשאול, את פתח לו – שנאמר והגדת לבנך ביום ההוא וכו'. (דבר אחר) מה העדות, ר' אליעזר אומר מנין אתה אומר שאם היתה חבורה של חכמים או של תלמידים

<p>of disciples they must occupy themselves with the halachoth of Pesach until midnight? From "What are the testimonies, etc."</p>	<p style="text-align: center;">שצריכים לעסוק בהלכות פסח עד חצות, לכך נאמר מה העדות וגו'.</p>
--	--

7. Yerushalmi Pesachim 10:4

<p>Rabbi Cheya taught, Corresponding to four sons did the Torah speak; a wise son, an evil son, an innocent son and a son who doesn't know to ask.</p> <p>What does the wise son say? "What are these testimonies, statutes and judgments that the Lord our God commanded us?' (Deuteronomy 20:6)" And accordingly you will say to him, "With the strength of [His] hand did the Lord take us out from Egypt, from the house of slaves.' (Exodus 13:14)"</p> <p>What does the evil son say? "What is this worship to you?' (Exodus 12:26) What is this toil that you make us toil each and every year?" Since he excluded himself from the collective, accordingly you say to him, "For the sake of this, did the Lord do [this] for me.' (Exodus 13:8) 'For me' did He do and not for 'that man.'</p> <p>If 'that man' had been there, he would not have been worthy of ever being saved from there."</p> <p>What does the innocent [son] say? "What is this?' (Exodus 13:14)" And accordingly you will teach him the laws of the Pesach sacrifice, that "We may not</p>	<p style="text-align: center;">תני ר' חייא כנגד ארבעה בנים דיברה תורה בן חכם בן רשע בן טיפש בן שאינו יודע לשאול.</p> <p style="text-align: center;">בן חכם מהו אומר (דברים ו) מה העדות והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אותנו אף אתה אמור לו (שמות יג) בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים מבית עבדים.</p> <p style="text-align: center;">בן רשע מהו אומר (שמות יב) מה העבודה הזאת לכם מה הטורח הזה שאתם מטריחין עלינו בכל שנה ושנה מכיון שהוציא את עצמו מן הכלל אף אתה אמור לו (שם) בעבור זה עשה ה' לי עשה לאותו האיש לא עשה.</p>
---	---

<p>eat an afikoman [a dessert or other foods eaten after the meal] after [we are finished eating] the Pesach sacrifice, so that a person should not get up from one eating group to another eating group."</p> <p>And [regarding] the son who doesn't know to ask, you will open [the conversation] for him first. Rabbi Yosa said, "The Mishna said, 'and if the son has no understanding [in order to ask questions], his father teaches him [to ask].'"</p>	<p>אילו היה אותו האיש במצרים לא היה ראוי להגאל משם לעולם.</p> <p>טיפש מה אומר (שם) מה זאת אף את למדו הלכות הפסח שאין מפטירין אחר הפסח אפיקומן שלא יהא עומד מחבורה זו ונכנס לחבורה אחרת.</p> <p>בן שאינו יודע לשאול את פתח לו תחילה א"ר יוסה מתניתא אמרה כן אם אין דעת בבן אביו מלמדו:</p>
--	---

8. Kli Yakar Ex. 12:11

<p>"Even you blunt his teeth" - but it has not yet explained what sets his teeth on edge. . . . From this verse it will be understood that because of this Pesach offering God did for me when I left Egypt and saved us from the plague, and on his own the wicked son will understand "for me but not for him," for if he had been there he certainly would not have done the service and then he would not have been redeemed, but rather would have been struck down with the Egyptians.</p>	<p>ואף אתה הקהה את שיניו ועדיין לא פירש מה הדבר המקהה שיניו, על כן עשה פירוש על פסוק ואמרתם זבח פסח הוא ואמר שמן פסוק זה יובן שבעבור זה הפסח עשה ה' לי בצאתי ממצרים והצילנו מן הנגף, וממילא יבין הרשע לי ולא לו כי אילו היה שם ודאי לא היה עובד העבודה ואז לא היה נגאל אלא היה נגוף עם המצרים ובזה יקהה את שיניו:</p>
--	---

9. Beit Ha-Levi Shemot 12

דהנה נסביר בדמיון כשהאב מיסב על הסדר עם כל בני ביתו ובתוך הבנים יש לו גם בן אחד רשע מלא מינות ועכ"ז הרי בכלל בניו הוא וכולם מסובים על השולחן ואביו נותן לכל אחד חלקו בד' כוסות ומצה ומרור וכמו שדרשו חז"ל בפסחים (דף כ"ח) כל ערל וכל בן נכר לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור ובסוף הסעודה כשמגיע זמן אכילת פסח שהוא על השובע נותן לכל אחד חלקו מבשר הפסח ולהרשע דולג ואינו נותן לו יען כי מוזהר הוא שלא להאכילו למי שנתנכרו מעשיו ואז הרשע שואל וצועק ככרוכיא מה העבודה הזאת לכם, וזה הדיוק של לכם ולא לו הרשע בעצמו צועק כן מדוע מצוה זו אתם בעצמכם עושים ולי אין נותנים חלק בה וכי אינני יהודי כמותכם, וגם אנכי יצאתי ממצרים כמוכם ואתם מבדילים עצמכם ומרחיקים אותי. [והמבין יבין כי שאלה זו מורגלה היא בפי כמה מהמשכילים]. ועל זה באה לו התשובה בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים אילו היה שם לא היה נגאל וכמו שנתבאר לעיל דהעיקר הוא של פרה והוא העתידה וממנה צמחה גאולת פסח וממילא מי שאין לו חלק בגאולת פרה ומשיח אין לו חלק בגאולת פסח ואילו היית שם לא היית נגאל כלל וכמש"נ:

10. Torat Mosheh (Hatam Sofer) Vayikra/Haggadah

ואף אתה הקהה את שניו. כתיב (ירמי' ל"א כ"ח) אבות אכלו בוסר ושני בנים תקהינה. עינינו רואות כי האבות אעפ"י שלא סרו מדבר ה' ועושים כל מצותיהן מצות אנשים מלומדה, אבל אין שומעים ולא לומדים ולא ישמע על פיהם שום דבר תורה או מוסר, ואינו מקבל פני שום מורה תורה, והבנים שאינם רואים ושומעים מאבותיהם שם שמים שגור בפיהם ולא ראו ליקח מוסר, להם נחשב מעשי אבותיהם שגעון ושטות ששומרים שבת ומניחים תפילין ואינם אוכלין נבילות, ע"כ יוצאים מכלל ישראל, ואין להאשימם כי אבותיהם אכלו האפיקורסות כבוסר שלא נגמר פרי המינות אצלם עדיין, ובניהם מקהה שניהם. והיינו דמרמז בעל הגדה לאבי הרשע שבנו יושב על שולחנו וכופר בעיקר, (וזה לפי שהוציא את עצמו מן הכלל כפר בעיקר, ואף אתה, פי' גם אתה אביו, ונדרש לפניו ולאחריו אם לא אכלת בוסר לא הוקהו שניו של זה

11. בני בנים ד:יא. 11

Sometimes it is necessary to cut contact with the wicked child, even though he is our child, to push him away and not even have a

לפעמים יש צורך לנתק מגע עם הבן הרשע למרות שהו בנו, לדחותו ולא

dialogue with him, as long as he is attempting to mess us or his other brothers up. This is a painful explanation, but exigent. But there is also another message. The same verse serves in the Haggadah as the response to the wicked child and to the son who does not know how to ask. Which is to say, sometimes the border between the two is blurry. It is possible to mistake one who does not ask because he is not interested in getting an answer, and one who does not ask because he does not know what and how to ask, about whom it says, "you open for him," and it is a mitzvah to bring him close. May it be God's will that we know how to distinguish between the types of sons.

לקיים עמו אפילו הידברות, כל עוד הוא מנסה לקלקל אותנו או את שאר אחיו. זהו הסבר כואב, אך נחוץ.
אך יש גם מסר אחר. אותו הפסוק, "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים," משמש בהגדה כתגובה הן לבן הרשע הן למי שאינו יודע לשאול. לאמר: לפעמים הגבול בין השנים מטושטש. אפשר לטעות בין מי שאינו שואל משום שאינו מעונין לקבל תשובה, לבין מי שאינו שואל מפני שאינו יודע מה ואיך לשאול, ושעליו אמרו "את פתח לו" ומצוה לקרבו. יהי רצון שנדע להבחין בין בן לבן.

12. Likutei Maharil

וי"ל הקהה את שניו, ולא כתיב תכה, רק הקהה, היינו חלישות תאוה, כי שן מרומז על תאוה, כי תולדה דשן נתחככה בכותל להנאתו (בבא קמא ג א), כי זה עיקר ליצר הרע, התאוות, וע"י הסיפור תקהה את שיניו, היינו שיתמעט תאוותו.

13. Levush Mordechai

(Rabbi Moshe Mordechai ben R. Zvi Chaim Epstei, co-RY of Slabodka with R Isser Zalmen Meltzer; founding RY of Hebron)

הרשע שואל מדוע לא להסתפק בטעם המצוה בלי מעשה המצוה, לזכור יציאת מצרים בלי עבודת אכילת המצה

How Many Children? The Four sons from Tanakh to the Haggadah and Beyond
Miriam Gedwiser ~ Nissan 5780

לכם ואז ואף אתה הקהה את שיניו, החכם אומר מה העדות וכו' כדרך שאיתא (חולין ה ב)
ערומים בדעת כאדם ומשימין עצמן כבהמה, הגם שיודע עם כל זאת הוא נוהג בעונה ושואל לכל.

* * *

אמרי אמת ויקרא ימים ראשונים של פסח
אומרים על הרשע ואף אתה הקהה את שיניו, והלא צריך לקרב גם אותו כדאיתא (סוטה מז א)
לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, אלא שפסח, יציאת מצרים, הוא השורש של האומה
הישראלית ואם בזמן כזה אינו נפעל לשוב אין לו תיקון חלילה, החילוק בין שאלת החכם לשאלת
הרשע ניכר מתנועת השאלה, גם הרשע הוא חכם אבל להרע ולכן משיבין לו ברמז לי ולא לו, ולא
אומרים ולא לך.

* * *